

Helmonds

3

HEEM

Kwartaalblad
Heemkundekring
Helmond-Peelland

winter
2009

Carnaval in Helmond

Het straatnamen ABC (vervolg)

*Rood en wit:
de kleuren van Wesselman*

Colofon

Dit is een uitgave van Heemkundekring Helmond-Peelland.
Opgericht 24 mei 1948.

BESTUUR

voorzitter

C. Verhofstadt, Sperwerstraat 6, 5702 PJ Helmond
tel. 0492 - 537094, e-mail cverhofstadt@hotmail.com
secretaris

W. van Lieshout, Stationsplein 39, 5701 PE Helmond
tel. 0492 - 534857, e-mail W.Lieshout2@kpnplanet.nl

penningmeester

H. Wasser, Pres. Rooseveltlaan 59, 5707 GB Helmond
tel. 0492 - 548259, e-mail hwwasser@hotmail.com

bestuurslid

J. Schiffers, Gabriëlstraat 8, 5708 KA Helmond
tel. 0492 - 529833, e-mail j.schiffers@upcmail.nl

bestuurslid

F. Smulders, Binderseind 19, 5701 ST Helmond
tel. 0492 - 522412, e-mail a.smulders@planet.nl

LIDMAATSCHAP

Kringlidmaatschap incl. abonnement € 20,-
Rekening Rabobank nr 12385504 t.n.v.
penningmeester Heemkundekring

WEBSITE

www.heemkundekringhelmond-peelland.nl

REDACTIE

Kelly Geerts

tel. 0492 - 536043, e-mail geerts2@chello.nl

Marinus van den Elsen

tel. 06 - 40763697, e-mail m.vandenelsen@weijmans.com

Paul Jacobs

tel. 0492 - 525563, e-mail paul.jacobs@planet.nl

Vormgeving/lay-out: Marinus van den Elsen

Druk: Drukkerij Van Stiphout

Foto's gemaakt door/met dank aan: J. Dirks, Antoon van der Heijden, De Keiebijters, Anja de Vries (Cofoto/De Loop), Lia van Zalinge-Spooren, RHCE, Susanne Schatorjée, Paul Jacobs, Marinus van den Elsen.

Omslag voorzijde: Ansichtkaart uit de veertiger jaren van het kasteel in wintertooi (foto J. Dirks).

Omslag achterzijde: affiche van JA Raymakers & Co en GW Kaulen & Co uit 1904.

Inhoud

3 Van de redactie

4 Van het bestuur

6 Van de Heemkamer

7 Carnaval in Helmond

13 Het straatnamen ABC (vervolg)

18 Korte berichten

20 Rood en wit: de kleuren van Wesselman

Van de redactie

Aan het begin van dit nieuwe jaar wensen wij alle leden, begunstigers en lezers een heel gezond jaar toe. Mogen de goede wensen voor uw werk, uw gezinnen en uw hobby's allemaal uitkomen. En moge onze Heemkundekring groeien in aantal leden en activiteiten in een goede samenwerking van alle medewerkers.

Wij krijgen nog steeds positieve reacties op ons kwartaalblad met name over de opmaak maar ook over de inhoud. Prettig is het te constateren dat het blad goed gelezen wordt gezien de reacties en de opmerkingen over onjuistheden; de correcties geven wij dan ook graag aan U door.

Op bladzijde 24 onder Binnen Parallelweg: de zin "zijstraat van de Bakelsedijk...." moet staan achter de naam van de Bleriotstraat. Bijschrift bij de middelste foto op bladzijde 9: Mevr. Chatrou moet zijn mevr. Kingma.

Een heel fijne reactie, zowel over de inhoud als de uitvoering van Helmonds Heem ontvingen wij persoonlijk van diverse leden en ook schriftelijk van Wim Boelhouwers. Als reactie op ons artikel over bijgeloof schrijft hij: "Het ongeluksgetal "13" en met name de ongeluksdag "vrijdag de 13e" zou zijn oorsprong vinden in de gebeurtenissen op vrijdag 13 oktober 1307. Op die dag liet de Franse koning Philips IV (de Schone) alle kloosters van de Tempeliers overvallen en alle Ridders van de Tempel gevangen nemen. De meeste ridders eindigden op de brandstapel op beschuldiging van ketterij, homofilie en andere verzonnen doodschulden. De werkelijke reden was dat Philips de Schone

zijn oog had laten vallen op de rijke bezittingen van de Tempeliers. Paus Clemens V, die zeer onder de invloed van Philips de Schone stond, vaardigde een bul uit waarin alle Tempeliers in de katholieke wereld geëxcommuniceerd en vogelvrij verklaard werden. De orde werd uitgeroeid en hield in 1312 officieel op te bestaan.

Maar door de eeuwen heen bleef vrijdag de 13^e de ongeluksdag".

En Pierre van den Meulenhof beantwoordde onze oproep iets over de Usfa affaire te vertellen. Zijn bijdrage zullen wij verwerken in een volgend artikel dat wij op verzoek van Mevr. van den Hurk gaan schrijven over de Usfa bezetting in 1974.

2009 is uitgeroepen tot het jaar van de tradities. In de top-10 van de tradities staat carnaval op de 6^e plaats. Daarom schenken wij dit kwartaal speciaal aandacht aan het carnaval in Helmond.

Het volgende kwartaalblad verschijnt in april 2009. Uw bijdragen, verbeteringen, aanvullingen of suggesties kunt U naar de redactie sturen vóór donderdag 5 maart, liefst per e-mail: paul.jacobs@planet.nl, maar bellen en per post kan ook.

Wij wensen U veel leesplezier met ons derde kwartaalblad januari 2009.

Van het bestuur

Het jaar 2008 hebben wij met veel succes afgesloten. Het aantal leden is gestegen, de heemkamer is uitgebreid in oppervlakte en vooral ook in hoeveelheid boeken, foto's, bid- en gedachtenisprentjes, krantenknipsels, e.d.

door secretaris Wim van Lieshout

Meerdere vrijwilligers helpen bij het inventariseren en inrichten van onze verzamelingen en het bezoekers aantal op donderdag namiddag groeit gestaag.

Door oud-wethouder Jan van Rooij zijn 4 meter lengte aan prachtig ingebonden boeken over de gemeente geschonken. Ook door de heer Jan Terbeek en de Stichting Digibeter Helmond-West zijn twee computers

geschonken en een derde volgt spoedig.

Er is ook nog een gift binnengekomen van het RCH Eindhoven: 4 ladenkastjes met microfiches en een elektrisch leesapparaat inhoudende alle gegevens van de burgerlijke stand over de jaren 1811-1951.

De eerder aangekondigde lezing door Gerard Kuijpers over "de schone tijd toen er nog geen elektriciteit was"

C. Verhofstad, A.v.Meel, P.Boogaart en fotograaf P. Jacobs hebben zojuist de boeken opgehaald bij Jan van Rooij en naar de Heemkamer gebracht.

Martin Wijnhof bekijkt een van de grafieken met betrekking tot de collectie gedachtenisprentjes in de Heemkamer.

kon wegens omstandigheden geen doorgang vinden. Daarvoor in de plaats hielden Pierre van den Meulenhof en Ludo Boeije een zeer interessante lezing over de belastingen uit vroegere eeuwen met name de Peel-landse grondcijzen.

Het programma voor de eerste helft van 2009 is grotendeels rond. Een aantal activiteiten brengen we hier alvast onder uw aandacht. Het complete programma vindt u op pag 24.

- Donderdag 15 januari, **Nieuwjaarsreceptie** en viering om ons 60-jarig bestaan in stijl af te sluiten. Dit alles vindt plaats in het Jan Vissermuseum vanaf 14.00 uur.
- Dinsdag 10 februari **Jaarvergadering**, na de pauze lezing met diaprojectie door P. v.d. Meulenhof over "De Cromme Aa in heden en toekomst".
- Zaterdag 26 april **Welkomstmarkt** wordt gehouden van 13.00 tot 17.00 uur in de City sporthal, waaraan wij

zullen deelnemen. Medewerkers voor deze dag zijn van harte welkom en kunnen zich bij het bestuur opgeven.

Wij zijn iedereen dankbaar voor de medewerking, belangstelling en vriendschap in onze kring en hopen ook voor het komende jaar op deze wijze te mogen doorgaan. Het bestuur wenst alle leden en begunstigers een heel gezond en voorspoedig nieuw jaar toe.

Van de Heemkamer

Onze Heemkamer is ondergebracht op de zolder van het Jan Vissermuseum.

Hij wordt bemenst door Martin Wijnhof, Tini Söhngen en André van Meel.

Hier kunt U iedere donderdagmiddag van 14.00 tot 16.00 uur terecht voor het inzien van boeken over Helmond, verzameling bidprentjes, akten van de burgerlijke stand in verband met stamboomonderzoek, bekijken van oude foto's, enz.

Regelmatig krijgt de Heemkamer boeken, tijdschriften, bid- en gedachtenisprentjes van particulieren, oude foto's en krantenknipsels.

Deze nieuwe aanwinsten voor de bibliotheek van de Heemkundekring Helmond-Peelland zijn van harte welkom.

De onlangs ontvangen boeken zijn:

- Heemkundige bloemlezing, 1957 door dr. H. Knippenberg/F Rombouts
- Helmond aan het werk, 2008 door dr. G. van Hooff
- Het oude Helmond vanaf de twintiger jaren, 1966 overdruk uit Publieke werken Helmond
- Toen en Nu 1961/1976 door P. van den Meulenhof
- Oorsprong van de devotie tot O.L.Vrouw van Binderen, 1944 door Jac. Heeren
- St Aloysiuscongregatie, plaatselijke regels, 1927
- De laatste mijlpaal IPV door Ans van Loon-de Kort
- De Geest van Clara Clarissen in Nederland, 1953 door pater dr. Optatus OFM

- De verdwenen burcht van Helmond, 1980 door J.H. van Hooydonck
- Nederlandse beschaving in de 17^e eeuw, 1998 door Johan Huizinga
- H.Hartkerk 1899/1956, 1988 door Heemkundekring Beistervelde Broek
- Parochie O.L. Vrouw Ten Hemelopneming, 1990 door mevr. O. de Roij-Vissers
- Van die Haghe tot Helmond-West, 1990 door J. van Hooydonck e.a.
- Helmond als industriestad/ als woonstad, 1924 door Chr. G. Knol
- 50 Jaar Lambardi 1952/2002 door Peter van Deursen e.a.
- 125 Jaar Wilhelminaschool, 1993 door Dr. G. van Hooff
- Helmonds Heem nr. 1 en nr. 2, 1980 door redactie olv P. Jacobs
- Verbazingwekkend Helmond, 2007 door gemeente Helmond
- Van de ene kant naar de andere kant Begemann door Liza Stilma
- Industrieel erfgoed route, 2007 door gemeente Helmond
- Verslag van den toestand gemeente Helmond, 1911 door Burg. en weth. Helmond
- Verzameling van verordeningen Helmond, 1911 door Burg. en weth. Helmond
- Fietsplan B mei, 1979 door Publieke Werken Helmond

Carnaval in Helmond

Carnaval is een zeer oud volksfeest. De oudste benaming komt uit Italië waar in 965 sprake is van 'carnleval'.

In Nederland kenden de Haarlemse scholieren in 1359 tijdens hun feest op vastenavond een koning en in

Den Bosch werd in 1497 op de Markt een vastenavondfeest gehouden. Aldus drs. Theo Fransen in zijn boeken

'Carnaval ontmaskerd?' en 'Carnaval in Nederland en België'. In het weekend van 23 februari 2009 wordt

carnaval gevierd.

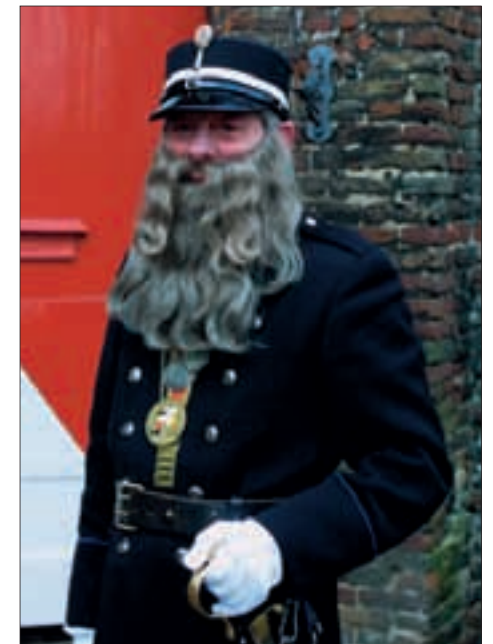

door Paul Jacobs

Ook in Helmond wordt dit feest breed gevierd door vele verenigingen en groeperingen. Algemeen wordt de Stichting de Keiebijters beschouwd als de stadscarnavalsvereniging, hoewel zij geen overkoepelende functie heeft. In 1962 is zij opgericht vanuit een kegelclub, mede als antwoord op de eerste gehouden carnavalsoptocht door de Heistraat, georganiseerd door de carnavalsvereniging De Heipoort.

De stichting organiseert jaarlijks de "grootste optocht" van het zuiden, die vanuit Helmond-West door de binnenstad trekt, voorafgegaan door de al eeuwen bekende stroper en veldwachter Jan den Bok.

Daarnaast worden daaraan weken vooraf de keiekletsavonden gehouden met een finale waar gestreden wordt om de zilveren narrenkap, de eerste in 1964.

Veldwachter Jan den Bok handhaaft de orde tijdens de carnaval.

In 1972 is de Keiologische Hogeschool opgericht. Men moet eerst een bewijs van eremoei afleggen, dan krijgt men als promoventje een jaar de tijd om te studeren en een profskrift te schrijven met elf stellingen en vervolgens moet men aan het einde van dat studiejaar zijn profskrift verdedigen tegenover elf professoren, die hem/haar aanvallen op zijn stellingen. Slaagt men daarvoor dan wordt hij officieel benoemd tot doctor in de Keiologie door het uitreiken van de doctorsbul en een hoge onderscheiding door Prins Briek. De eerste was Nol van Roessel in 1973 met zijn profskrift "De vurdelen van het achterzeen". Na hem zijn intussen 32 mannen en 1 vrouw gevolgd, die Helmond en de Helmonder hebben bestudeerd, o.a. de verdediging van de stad, over het meten met twee maten, over het foebolle, over het Helmondse cultuurpatroon, over de herkomst van

de Helmonder, over de oorsprong van het begin, over de kom-af, over zijn Iku, Hersens en goewd bai, tot en met het falende feminisme. Ook op de medische kant van den Helmonder en de skoolkeus zijn de studenten gepromoveerd tot doctor in de Keiologie. En ieder heeft zijn elf stellingen aan zijn of haar proefschrift gevoegd, waaruit een prachtige bloemlezing is te maken.

Hoewel vele carnavalsverenigingen hun eigen muziek of bandje hebben zijn vooral de Klinkers als muziekgezelschap, gevormd uit voornamelijk muzikanten van het Helmonds Muziek Corps rond 1962 en de Keiegalmers van de Keiebijters, als amusementsgroep het meest bekend. Zij zijn opgericht in 1964. Zij werden samengesteld uit leden van het mannenkoor Lambardi.

Ook heeft een groep - en met name de dames Jo van Lierop en Mia van Will - zich sterk gemaakt voor een

Het verdedigen van het profskrift tegenover elf professoren van de Keiologische Hogeschool.

Keiebijters

De Helmondse optocht door de jaren heen.

'De Poezen van de Toekomst' trokken mee in de kinderoptocht van 1969. De optocht vond plaats in winterse omstandigheden.

kindercarnaval. Jaren lang heeft ook een kinderoptocht door de straten getrokken.

Omdat de Keiebijters in de optocht geen reclame wilden toestaan en elke vorm van commercie wilden uitsluiten is de "Club van 1000" opgericht, waarvan de persoonlijke leden 111 gulden per jaar betaalden (thans € 55,-). Zij dragen een onderscheiding en genieten enkele kleine privileges.

Naast de stadscarnavalsvereniging de Keiebijters zijn er vele carnavalsclubs ontstaan uit vriendenclubs en wijk- of sportverenigingen. Hier volgt een overzicht:

CV Oranjebuurt

Dit is de oudste carnavalsvereniging van Helmond, die vooral actief is in Helmond Noord-West.

CV Olum

Is de 2e oudste carnavalsclub, ontstaan in 1948 binnen het feestcomité van de voetbalvereniging Mulo; een van de oprichters en grote voorganger was Piet Wouters. In 2009 regeert prins Paul I in de residentie ontmoetingscentrum TOV, maar richt zich als carna-

valsvereniging op heel Helmond. Neemt altijd deel aan de stadsoptocht, houdt zittingsavonden, kletsavonden, carnavalsontbijt, e.d.

CV De Brouwhazen

Deze club is opgericht in 1962 door enkele Brouwhuise mensen, in die tijd met toestemming van Pastoor Geboers. Daarnaast heeft de club sinds 1974 een carnavalsstichting voor de jeugd, de Brouwhaasjes. In het "Hazenleger" (ontmoetingscentrum De Loop) worden de Hazenkletsavonden en het prinsenbal gehouden. Ook buiten carnaval is de vereniging zeer actief in Brouwhuis.

Beeld van de Brouwhaas in Brouwhuis.

CV De Rampetampers

Deze vereniging is opgericht in 1964.

CV Jan Doedels

Is opgericht in 1964 in de Helmondse bloemenbuurt en bedoeld voor zieken en ouderen.

ECV De Heipoort

Deze carnavalsvereniging is aangesloten bij de Europese Carnavalsvereniging, derhalve ECV. Zij is opgericht

in 1953 om via voetbalwedstrijden de slachtoffers van de watersnoodramp financieel te steunen. Hieruit is behalve de voetbalvereniging Helmondia ook ontstaan de carnavalsvereniging De Heipoort. Zij hielden de eerste carnavalsoptocht alleen door de Heistraat.

CV De Bollenvangers

Ontstaan door een spontane actie van enkele dames, die een raad van elf starten tijdens carnaval 1980. Zij hadden een mannelijke prins Leo Erken dun 1e, die tijdens de kindermiddag met zijn raad van elf binnenstapte. Eind 1980 zijn een aantal mannen aangeschoven en werd officieel de club opgericht van handbalvereniging Oranje-Wit. Zij vieren hun feest in de kantine van de handbalvereniging en organiseren ook andere activiteiten.

CV De Durdawwers

Opgericht via Con Brio jeugdvereniging van de Leonardusparochie. De prins voor 2009 is Prins Frank.

CV De Kluppels

Deze carnavalsvereniging is opgericht in 1962 door een stel vrienden in Mierlo-Hout. Zij organiseren kletsavonden, oudermiddagen en

carnavalsavonden. Dit jaar regeert Prins Peter dun Twidde

CV De Olietrappers

De vereniging is opgericht na carnaval in maart 1979 om wat activiteiten te krijgen in de wijk St Anna parochie. De prins was in 2008 Prins Sjef d'n 2^e en had zijn residentie in buurthuis St. Anna. De vereniging organiseert tal van activiteiten.

De Aokanters

Vanuit Swift handbalclub is deze carnavalsvereniging in 1966 ontstaan. De wastobbe is het officieel embleem van de vereniging uit Helmond-oost. In de residentie De Lier worden de receptie en de carnavalsavonden gehouden alsmede de avonden voor de jeugd. Ook voor de bejaarden in de wijk worden feestavonden georganiseerd.

CV De Spekzullekes

In de 1^e groeistadswijk van Helmond Rijnberg werd deze vereniging opgericht in 1983. Zij ontleent de naam aan de eerste bewoners van de nieuwe wijk, die zo gaat de anekdote een postbode hebben overvallen omdat die op schoenen met spekzolen liep.

De vereniging richt zich tegenwoordig ook naar Dierdonk en Brouwhuis. Zij heeft haar residentie in zaal Vissers in Brouwhuis en geeft veel aandacht aan activiteiten voor de jeugd, ouderen en zieken. De prind was in 2008 Wilbert d'n Urste; in januari wordt de nieuwe prins bekend gemaakt

Aankondigingsbord van De Houtse Kluppels in de Hoofdstraat.

CV De Spurriezeiers

Deze vereniging is opgericht in 1964 toen Stiphout nog een eigen gemeente was.

Beeld van de Spurriezeiers tegenover 't Aambeeld in de Dorpsstraat.

CV 't Klumpke

De carnavalsvereniging 't Klumpke is opgericht in 1964 in de wijk Helmond-West

CV De Brandeliers

De jongste telg in het Helmonds carnavalsland is de vereniging, die in februari 2008 is opgericht door een aantal bewoners van de nieuwe wijk Brandevoort. Op 11 november 2008 is de naam gekozen "De Brandeliers".

Andere verenigingen

Vele andere clubs en verenigingen zijn in carnavalstijd actief geweest.

Helaas konden wij van een aantal geen gegevens achterhalen. Wellicht zijn een aantal slapende of inmiddels ter ziele.

- Carnahunt vriendenclub
- CV De Kim
- CV 't Barierke
- CV De Lummels
- CV De Narren
- CV De Biereliers
- CV De Losse bladders
- CV De Peaparkers
- CV De Kattemeppers in 1976 opgericht door Helmonds Mannenkoor
- CV De Butskoppen
- CV De Aow fiepen
- CV De Zakkenwassers

Daarnaast werd carnaval ook binnen personeelsverenigingen en instellingen gevierd, zoals:

- CV "De Pennelikkers" met Prins Kastelianus van het stadhuis
- CV "De Bromsnorren van de gemeentepolitie van Helmond"

Prins Kastelianus I van de Pennelikkers in 1965

Het straatnamen ABC (vervolg)

Onder het artikel van de redactie in deze uitgave hebben wij een aantal verbeteringen vermeld, die ons werden toegestuurd. Wij putten onze gegevens uit een privé verzameling, die al enige jaren oud is en in de loop van de jaren telkens wordt uitgebreid. Gezien het historisch element, worden van de nieuwere straten (vanaf ± 1960) alleen de belangrijkste genoemd. We beginnen dit vervolg dus met de Boerhaavelaan die de vorige keer, ten onrechte, overgeslagen is.

door Paul Jacobs

Boerhaavelaan

Deze ruim opgezette laan met ventwegen maakt onderdeel uit van de Helmondse ringweg tussen de President Rooseveltlaan en de Europaweg. Herman Boerhaave (1668-1738) was een Nederlands arts, anatoom, botanicus, scheikundige, humanist en onderzoeker. Hij was een hoogleraar die een tijdlang drie van de vijf leerstoelen van de medische faculteit bekleedde, rector magnificus was van de Universiteit van Leiden en directeur van de Hortus botanicus Leiden. Hij was destijds een van de bekendste mannen van Europa,

wiens faam zelfs tot in China was doorgedrongen.

Brandevoortse Dreef

Een nieuwe weg door Brandevoort vanaf de Geldropseweg onder de hoogspanningsleidingen door, dwars over de wegen Brand en Stepekolk, onder de spoorlijn en dan parallel ten oosten van de Berenbroek (ter ontsluiting van het bedrijvenpark Berenbroek) naar de Europaweg

Brandstraat, Titus

Straatnaam genoemd naar Anne Sjoerd Brandsma (1881-1942); priester van de orde der Carmelieten; doctor in de wijs-

begeerte aan universiteit Nijmegen; tijdens 2^e W.O. gevangen genomen te Scheveningen, daarna naar Kleef en Dachau getransporteerd.

De Boerhaavelaan (de ventweg) in 1982. Links staan de schafketen voor de woningen die daar in aanbouw zijn.

Brantstraat

Straatnaam vastgesteld in 1951 en genoemd naar Godefridus Brant(s) schout van Helmond in 1622. Omgeving Cortenbachstraat Helmond-West.

Breitnerlaan

Ned. schilder 1857-1923. In het kasteel hangt een schilderij van hem, geschonken door N.V. Carp t.g.v. het 100-jarig bestaan. Kinderboerderij met speeltuin, die rond 1992 opnieuw zijn aangelegd. Achter het gemeenschapshuis De Terp de brug over het nieuwe kanaal voor de Venuslaan de verbinding naar de wijk Dierdonk.

Breughelstraat, Pieter

Ned. schilder geboren in Breughel bij Breda in 1525, overleden in Brussel in 1563; straat in schildersbuurt in Helmond-Noord.

Broekwal

In 1890 tot 1949 Broekwalstraat genoemd; broek is laaggelegen moerassig land. Het bejaardenhuis Rozenhof is in 1951 geopend; later verbouwd tot een appartementencomplex met woningen.

Broederwal

Straatnaam vastgesteld in 1890, genoemd naar de broeders van Maas-tricht, die zich op 2 februari 1880 aan deze straat vestigden; tussen deze wal en de Heuvelsingel, die daarmee parallel liep, stroomde de Ameide; later overkluisd en tussen de ijzeren hekken werd de veemarkt gehouden; intussen gewijzigd in Koninginnewal.

Brouwersteeg

Straatnaam vastgesteld in 1927. Zie Slop 2; een doodlopend zijstraatje van de Marktstraat; herinnert aan de vroegere brouwerij 'De Hoop' van Jos Bots in 1888.

Brouwerstraat, Adriaan

Belgische schilder 1605-1638 in de

schildersbuurt in Helmond-Noord

Brouwhuis

Het oude land van Bruhese wordt nu doorsneden door spoorlijn en autowegen. Oude archieven maken duidelijk dat de heer van Bruhese ook bezitter was van de hoeve Rijpelberg en een onderdeel van de Brouwhuisse Heide. Het riviertje de Aa brengt overtollig water uit het Peelgebied via Asten naar Helmond en Den Bosch.

Tussen Asten en Helmond zocht de Aa zich al kronkelend een weg tussen zandmassa's door. Elk voor- en najaar overstromden de oevers en bleven slib en leem achter. Daardoor ontstonden natte gebieden; beemden en rietvelden. Vanaf het hoger gelegen Deurne kwam een stroompje uit in de Aa; de Weyerloop die nog steeds van oost naar west door Brouwhuis-dorp stroomt en tegenwoordig uitmondt in het nieuwe kanaal. Dit land was een machtig bosgebied en een groot heidegebied. Ongeveer 2500 jaar geleden vestigden zich mensen op de zandruggen en gingen het land ontginnen en bewerken. In een oud Antwerps handschrift wordt de geschiedenis van de adellijke familie Van Bruhese beschreven. De oorsprong lag rond 1240 op het Oude Huys in Helmond. Keizerin Maria had van haar vader Hertog Hendrik I van Brabant Helmond gekregen met een groot aantal bezittingen er omheen. Keizerin Maria schonk bij het huwelijk van haar dienaar Justus van Horne (een van zijn zonen noemde zich Aernt van Bruhese; 2 van zijn dochters werden zusters in de abdij van Binderen) met de hofdame Catharina van Bethem en van Heeswijk schonk aan dit bruidspaar haar landgoed *Ten Bruhese met alle sijne dependentien*,

ghelegen onder die heerlickheit Bakel bij Helmont tot eene leen, groot omtrent 400 buynderen ende nochandere groote wildernissen ende erfenissen, strekkende tot aan de heerlijckheit van Doerne. Behalve een burch bezat het middeleeuwse Brouwhuis ook een kapel; bij het Rietven ligt de Kapelakker, daar zou deze kapel bestaan hebben; in 1400 al genoemd, behorende onder de parochie Bakel. Het dorp hoorde vroeger bij de gemeente Vlierden. Toen die in 1926 werd opgeheven kwam het grondgebied van Brouwhuis gedeeltelijk bij Bakel, gedeeltelijk bij Deurne en gedeeltelijk bij Helmond. In 1968 is het gehele gebied toegevoegd aan de gemeente Helmond. Toen was het nog een klein dorp met zo'n 100 huizen en verspreid liggende boerderijen.

In het kader van groeistad Helmond is het ontwikkeld en telt nu ongeveer 3500 woningen; dat betekent dat er nu 9.000 mensen wonen. Meer dan in

Café Bruheze in Brouwhuis. Dit drukbezochte café was ook de halte de 'Peeleik' van de Meijerijse Tram die van Asten naar Helmond reed (foto van rond 1935).

Aarle-Rixtel bijvoorbeeld.

In 1927 kwam de eerste R.K. Bijzondere lagere school met 2 klaslokalen en 59 leerlingen in 1972 een nieuwe

school achter de kerk de 1e basisschool in Nederland 'De Korenaar'.

In 1929 de eerste kerk gebouwd door Pater W. Govaart; In die kerk een mooi oud orgel van 1788 (uit Bolsward). Tegenover de kerk, café Bruheze van fam. Vogels bij de halte 'Peeleik' van de Meijerijse tram die van Asten via Beersdonk naar Brouwhuis-Helmond reed. In 1936 voor het eerst elektrisch licht en pas in 1954 geasfalteerde weg. Er hebben zich huisartsen en tandartsen gevestigd, er is een medisch centrum, met therapeuten; 2 gemeenschapsruimten, 2 sportparken, tennisbanen, een RK kerk, 4 basisscholen en 2 peuterspeelzalen.

Zoals in Rijpelberg zijn ook hier de oude landbouwwegen bewaard gebleven en ingericht voor fietsers en voetgangers, bijv. de Oude Vlierdensedijk die vanuit Vlierden naar het slachthuis in Helmond liep. Het park is de scheiding tussen het oude dorp en de

nieuwe uitbreidingen. Hier loopt de langzaam verkeersroute naar het station met in het midden de zonnwijzer - symbool voor Brouwhuis. De opeengestapelde stenen symboliseren het oude dorp Brouwhuis en daarom heen liggen een aantal stenen als zijnde de deelplannen van de uitbreiding van Brouwhuis. Dit heeft dezelfde betekenis als de Obelisk in Rijpelberg. Midden in het dorp staat een oud bakhuis, oorspronkelijk 300 jaar oud; tot 1995 stond het aan het Kloostereind; herbouwd in 1997 tot 2003 naast boerderij De Grashoeve van 1921.

Brugghenstraat, jonkvrouw van der

Straatnaam in Stiphout na grenswijziging, genoemd in 1953 naar Jvr. van der Brugghen (1795-1873) bewoonster van het kasteel Croy

Bruhezerweg

is oude benaming naar gift van Keizerin Maria aan haar knecht Justus van Horn: het hof ten Bruheze.

Bruinstraat, De

Vastgesteld in 1925; genoemd naar Frederik de Bruin (1795-1856) wijnkoper in Helmond; raadslid, lid Prov. Staten en later lid van de Eerste Kamer.

Brusselstraat, van

Zijstraat van de Heistraat; vastgesteld in 1919 en genoemd naar Peter van Brussel (1764-1844) een schoenmaker; had een herberg op de Markt waar later bioscoop Centraal stond; in 1796 was hij drossaard en schout van Helmond.

Buiten Parallelweg

Vastgesteld in 1890 in verband met de spoorbaan aangelegd in 1860.

Bunstraat

Zijstraat van de Berlaerstraat Helmond-West, vernoemd in 1951 naar Francis Bun, rentmester der heerlijkheid Helmond rond 1721-1734.

Bunzingstraat

In 1925 genoemd naar een dier in de dierenbuurt bij de stadsuitbreiding ten oosten van het centrum; het noordelijk gedeelte bebouwd in 1924 en het zuidelijk gedeelte in 1926 door W.B.V. 'De Hoop'. Bij renovatie van de dierenbuurt in 2007 verdwenen; de buurt heet voortaan De Vossenbergh.

Burcht, De

In 1949 genoemd met omliggende straten naar het kasteel van Helmond.

Bus, De

Winkelcentrum op het Nieuwveld in

Helmond-Noord; de naam De Bus wordt voor het eerst vermeld in het vernummeringssysteem in Helmond uit 1919. De straatnaam is verdwenen in de jaren zestig toen in dit gebied woningen werden gebouwd. Waar de naam vandaan komt is niet bekend.

Bij de essen

In 1950 aangelegd; zijstraat Willem Prinzenstraat; woningen gebouwd rond de jaren 1946/1948.

Bij de poppelieren

Straatnaam vastgesteld in 1937; oorspronkelijk een landweggetje, dat beplant was met poppelieren; een zijstraat van de Willem Prinzenstraat.

Bijsterveld

Straatnaam vastgesteld in 1925; Het gebied Bijsterveld had in de 15^e eeuw een grote uitgestrektheid; tegenwoordig een plein aan het einde van de Burg. van Houtlaan. Dit toponiem zou betekenen woest, onbegroeid veld. In 1445 was sprake van de Kameneese hoeve en van de huishofstad en hof genaamd "De Hurk" gelegen "op het Cloestereynd op het Bystervelt".

B.Z.O.B.

Het aantal werkzoekenden in Zuid-Oost Brabant was begin 1996 ca. 12% (34.800 personen). Als antwoord op dit hoge percentage werkzoekenden is Bedrijventerrein Zuid-Oost Brabant gerealiseerd. Dit voorziet o.a. in nog meer scholing, stimuleren van startende ondernemers en het aantrekken van nieuwe bedrijven. In 1994 zijn er 12 ha industrieterrein verkocht, in 1995 14 ha en in 1996 23 ha. Op het bedrijventerrein Zuid-Oost Brabant (BZOB) is begin 1997 pas enkele tientallen ha in gebruik, o.a. Harry Vos transportbedrijf, IGO POST relatiegeschenken en Heineken. Dit moet uitgroeien tot

een regionaal bedrijventerrein van zo'n 200 ha. Dan kan het werk bieden aan ca. 5000 tot 9000 werknemers. Het bedrijventerrein zou volgens het structuurplan van Regio Eindhoven moeten worden uitgebreid met ca. 75 ha ten noorden van Lierop aan weerszijden van het kanaal langs de E34.

Caroluslaan

Voor de aanleg van de Kasteel-Traverse heette deze straat de Prins Hendrikstraat; daarna ten zuiden van deze weg genoemd naar de school Carolus in 1966. Carolus Borromeus, kardinaal, propagandist voor de boekdrukkunst (1538-1584, Italië).

Carpstraat, J.A.

Vastgesteld in 1982; genoemd naar Jacob Carp (1809-1895) stichtte in 1848 de N.V. Carp's Garenfabrieken.

C.A.V. weg

Na de grenswijziging met Stiphout straatnaam genoemd naar de coöperatieve aan- en verkoopvereniging van de Boerenbond Stiphout met pakhuis aan de Gerwenseweg. Op de hoek met de Gerwenseweg stond de laatste molen van Helmond; was al jaren een bouwval zonder wiken; is in 1999 geheel afgebroken. Aan deze weg in de bossen de atletiekbaan van sportpark Molenvan; hier organiseert de Helmondse Atletiekclub nationale en ook internationale wedstrijden en kampioenschappen. Fon Groffenplein, een subkampje ligt ook aan deze weg. Fon Groffen was coordinator bij het woonwagenschap; overleden op 38 jarige leeftijd. Hier woonde destijds de beroepsvoetballer van Helmond Sport, later VVV - Burhenne.

(wordt vervolgd)

Het Bijsterveld rond 1935, deze woningen staan er nog altijd. De foto is gemaakt vanuit de Bakelsedijk.

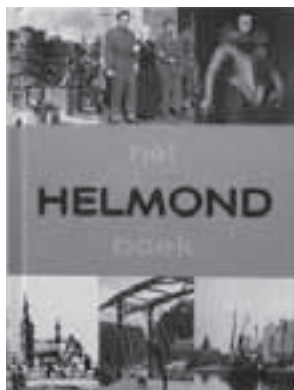
Boekbespreking

Beroepsnamenboek

Het beroepsnamenboek is geschreven door *J.B. Glasbergen* uit Nuenen, In bijna 600 bladzijden staan beroepsaanduidingen in Nederland en België uit 1300 tot 1900. *ISBN 9020404598*, € 45,-.

Helmond Boek

In november is verschenen het "Helmond Boek" geschreven door oud archivaris *Henk Roosenboom*, waarin 400 foto's met bijbehorende tekst over de afgelopen eeuwen. *Uitgave Waanders Drukkers Zwolle*, *ISBN 978 400 8527 7*, € 14,95

Platform Historisch veld

In nummer 1 van ons kwartaalblad van zomer 2008 schreven wij over een bijeenkomst van alle stichtingen en verenigingen, die actief zijn in Helmond op het historisch veld. Deze bijeenkomst werd toen bezocht door 30 personen, die op 8 november een nieuwe oproep kregen voor een najaarsbijeenkomst. Helaas meldden zich slechts 7 personen, zodat de bijeenkomst wegens gebrek aan belangstelling geen doorgang vond!

krijgt. Ook een aantal leden van onze Heemkundekring werken hieraan mee. Voor dit project zijn vrijwilligers nog steeds van harte welkom.

Wethouder C. Bethlehem opent het project *Jet en Jan* (Cofoto/De Loop Anja de Vries).

Jet en Jan

Het project "Jet en Jan" is door wethouder C. Bethlehem van Cultuur officieel gestart op 19 november 2008 in het Jan Vissermuseum door 7 maal de grote schoolbel te luiden. De kinderen van groep 7 van de basisschool "De Zevensprong" uit Helmond kregen daarbij even de wethouder voor de klas staan. Daarna begonnen zij aan een aantal projecten om te ontdekken hoe het leven in hun eigen woonplaats was voor kinderen, die in 1910 in Helmond leefden. Een zeer leerzaam erfgoedproject, waaraan al ruim 300 kinderen hebben deelgenomen en dat nog een aantal jaren zijn vervolg

Gavioliezaal

Na vijf jaar gesloten te zijn geweest zijn de orgels vanaf 25 oktober vorig jaar weer in gebruik genomen in het gebouw aan de Torenstraat 36a dank zij de restauratie door Johnny Verbeeck en de helaas eind vorig jaar overleden vrijwilliger Paul Jacobs. Naast een aantal topstukken onder de draaiorgels zoals de Gaudin en de Mortier, zijn aldaar ook een aantal accordeons en andere muziekinstrumenten te bezichtigen uit de collectie van Arie Willems. Tijdens de feestelijke opening vertelde wethouder C. Bethlehem van cultuur dat ook deze locatie van tijdelijke aard zal zijn, want in het nieuwe centrumplan van Helmond moet over enkele jaren op deze plek een nieuwe weg worden aangelegd. Daarom bestudeert de gemeente de mogelijkheid een multicultureel gebouw te bouwen of anderszins, om daarin een aantal culturele uitingen samen te brengen.

Bezoek museum Best

Tijdens de excursie op dinsdag 14 oktober 2008 van onze Heemkundekring aan de tentoonstelling "Gevleugelde Vrienden" in Best werd deze groepsfoto gemaakt.

Agenda

Thema-avonden om 20.00 uur in sociëteit Beursplein 't Hool. De onbekende data worden zo snel mogelijk aan u doorgegeven.

Donderdag 15 januari

Nieuwjaarsreceptie en viering 60-jarig bestaan in het Jan Vissermuseum vanaf 14.00 uur.

Dinsdag 10 februari

Jaarvergadering, na de pauze lezing door *P. v.d.Meulenhof* over "De Cromme Aa in beden en toekomst".

Maart

Lezing door Ad Otten met historische verhalen in het dialect

Zaterdag 26 april

Welkomstmarkt van 13.00 tot 17.00 uur in de City sporthal.

April Excursie naar het **Orgelmuseum**

Mei Excursie naar **Omroep Brabant**

Juni Excursie naar het **Bosmuseum** in De Rips

Rood en wit: de kleuren van de Wesselman

Bij het bekijken van oude ansichten en foto's van Helmond, vallen de pachtboerderijen en woningen van de familie Wesselman direct op. Deze panden hoorden toe aan de Helmondse kasteelheer en waren als zodanig duidelijk gemarkeerd. Alle luiken en deuren waren beschilderd met een motief van een zandloper of maalvorm in de kleuren rood en wit. Waarom deze felle kleuren en in dit opvallende motief? En vanaf wanneer worden de luiken en deuren op deze manier beschilderd?

door Marinus van den Elsen

In Helmond zie je op veel plaatsen nog steeds of weer, luiken aan de gevels. Hierbij kun je denken aan het boswachtershuis aan de Warandelaan, de

duiventorens bij het kasteel, maar ook de woningen in retrostijl op Brandevoort. Luiken werden vroeger gebruikt als afscherming tegen de zon, regen,

Op 29 juni 1893 breekt er brand uit in de duiventoren en de stallen van het kasteel. Deze foto is van kort na de brand. De deuren zijn nog niet beschilderd in het zandloper-motief. De man links op de foto is waarschijnlijk Adriaan Gillus Wesselman. (collectie RHCE)

Na de brand worden de duiventorens en de stallen in neogotische stijl hersteld, foto uit ±1910 (collectie RHCE).

wind en inbraak. Tegenwoordig is het de combinatie van decoratie, inbraakbeveiliging, energiebesparing, privacy en comfort die de luiken weer populair maken.

Een korte geschiedenis

In de 12^e eeuw waren luiken noodzakelijk om de openingen in de gevels van de kastelen af te sluiten tegen de kou. Vensterglas was er nog niet. De traditionele houten luiken zaten met haken vast aan de muur. Waren ze dicht, dan konden ze van binnen vergrendeld worden.

De luiken werden eerst bevestigd aan het metselwerk, later aan de houten kozijnen. Door de komst van vensterglas verloor het luik de belangrijkste functie van afdichting. Het bovenste deel van de opening werd vaak voorzien van glas-in-loodramen. De rest onder de tussendorpel, ook wel

Dezelfde duiventoren anno 2008. In de twintiger jaren van de vorige eeuw werden de bijgebouwen afgebroken.

Familie Van der Heijden - Van Rooij poseert voor het woongedeelte de Gistelse Hoeve op het Laagveld. De foto gemaakt ter gelegenheid van het 25-jarig huwelijk in 1919²⁾.

kalf genoemd, bleef open. Dat verklaart waarom er in die periode halve luiken toegepast werden (kijk hiervoor ook naar schilderijen van Vermeer en De Hoogh).

In de 18^e eeuw kon men al grotere oppervlaktes vensterglas maken. Hierdoor konden er grotere vensters toegepast worden wat het verdwijnen van de luiken tot gevolg had. Er was nog wel het probleem van inkijk. Als voorloper van de vitrage werd er neteldoek voor de ramen gehangen. Het toepassen van blinden (ook wel louvreluiken genoemd), ofwel luiken met schuine lamellen deed zijn intrede. Door de stand van de schoepen werd licht doorgelaten, maar was inkijk niet mogelijk¹⁾.

De kleuren van luiken

In de middeleeuwen werden de luiken, veelal van eikenhout, ter bescherming ingesmeerd met 'ossenvloed'. Oorspronkelijk werd dit gemaakt uit fijngemalen moerasijzererts, vermengd met biestemelk. Deze eerste melk van een pas afgekalfde koe was door het hoge eiwitgehalte nogal kleverig, waardoor de 'verf' langer hield³⁾. De naam ossenvloedkleur wordt tegenwoordig nog steeds door verschillende verffabrikanten gebruikt. Groen werd in de Franse tijd geïntroduceerd als de kleur van de welvaart. Veel van de rijke boeren kozen dan ook de kleur donker groen voor hun luiken.

Nog steeds zijn donkerrood en donkergroen de meest gebruikte kleuren

voor luiken. De boerderijen met luiken in één kleur waren meestal zelfstandige boeren.

Het heraldisch beschilderen van deuren en luiken komt al zeker sinds het eind van de 16e eeuw in ons land voor⁴⁾. Pachtboerderijen die bij een kasteel hoorden hadden de luiken geschilderd in de kleuren van de vlag of het wapen van de kasteelheer.

In het Helmondse geval zijn de kleuren rood-wit en zijn dus waarschijnlijk afkomstig van een familie-wapen van de heren van Helmond.

De familie van Berlaer (heren van Helmond van 1314 tot 1433) hadden in hun wapenschild de kleuren rood en goud, dit zou in verf vertaald worden naar rood en geel. De volgende heren van Helmond waren de Cortenbachs. Zij voerden dezelfde kleuren. De volgende heren, de Arbergs, hadden een wapenschild in rood, goud en zwart. Het wapen van de familie Wesselman is in rood en zilver (wordt vertaald naar rood en wit) Het lijkt er dus op dat de kleuren ontleend zijn aan de kleuren van de familie Wesselman. Die werden overigens pas verheven in de adelstand in 1841. Dat zou betekenen

dat de beschildering van het houtwerk van na dat jaar dateert en een 19^e-eeuwse toevoeging is.

Omdat de Wesselmannen pas in de adelstand verheven werden, lang nadat ze heer van Helmond waren geworden en bovendien de naam veranderd werd in Wesselman van Helmond, kunnen zij zich hebben laten inspireren door de kleuren van de stad Helmond. Helmond voerde al veel langer een wapen met rood en zilver⁵⁾.

Niet zo maar versiering

De luiken en deuren van de pachtboerderijen en woningen van de familie Wesselman waren beschilderd met het zandloper-motief.

Dit motief is sedert de 17^e eeuw vrij algemeen in Nederland⁴⁾. In het zandloper motief is een maalkruis te herkennen. Het maalkruis (ook wel schuinkruis genoemd) stamt al uit de vroege middeleeuwen en heeft meerdere betekenissen:

Rechtspraak: Het woord 'maal' houdt verband met rechtsgeding, met de justitie in de middeleeuwen. Bij de Germaanse stammen die in onze

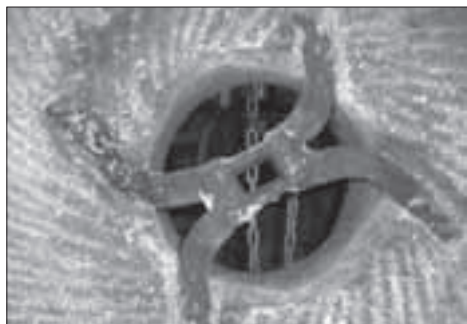

Het poortgebouw bij het kanaal rond 1910, gerenoveerd in neogotische stijl met kantelen en luiken in zandloper motief.

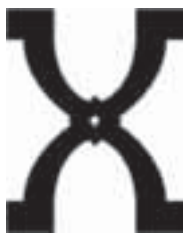
streken woonden, de Friezen, de Saksen en de Franken, kende men de dingplaats, de plek waar recht werd gesproken (normaliter op de din(g)sdag). Een maalberg kon zo'n dingplaats zijn.

Kerken en torens werden bij voorkeur gebruikt als plek om recht te spreken. Op plaatsen waar recht gesproken mocht worden, kun je vaak maalkruizen terugvinden in metselwerk aan de buitenmuur ⁶⁾. Zo'n kruis werd dan in een andere kleur baksteen in de muur gemetseld. In de noordwestelijke toren van het kasteel van Helmond staan ook twee van die kruizen. Het is een teken van de hoge rechtsmacht die de heer van Helmond had. Dat betekende dat er in Helmond ook in 'halszaken' gevonnist mocht worden ⁵⁾.

In verband met de rechtspraak moeten we hier ook het zogenaamde 'molenijzer' noemen. In de oude

Molenijzer bevestigd in de molensteen van de Doesburger molen.

Gestileerde versie van een molenijzer zoals dat wordt gebruikt in de heraldiek. In onze regio kom je het vaak tegen in wapens (b.v. Mierlo, Lierop en Vlierden).

graanmolens brak men het graan tussen twee horizontaal liggende stenen. De onderste steen lag vast, de bovenste draaide. De bovenste steen was bevestigd aan het molenijzer en door het stellen van dit ijzer regelde de molenaar de fijnheid van het te malen meel ⁷⁾. Het recht op de wind (dus het recht om met een molen te malen) was een van de 'regalis' (koninklijke rechten). Dat werd uitgegeven aan plaatselijke heren. Als zodanig kwam het molenijzer als symbool in de heraldiek terecht. Het wordt meestal weergegeven als een gebogen maalkruis met een ruitvormige opening in het midden.

Vruchtbaarheid: Het molenijzer kan ook symbool staan voor vruchtbaarheid (denk daarbij b.v. aan graan, zaaïen en oogsten).

Een ander kruisvormig symbool dat in verband wordt gebracht met vruchtbaarheid is Andreaskruis. Het herinnert aan de apostel die volgens de overlevering op een dergelijk kruis de martelaarsdood zou zijn gestorven. St. Andries is beschermheilige van de vissers en wordt door trouwlustige

Maalkruis gegrift in een stiepel (Nederlands Openlucht-museum Arnhem)

Aan de Steenweg 35 bevindt zich nu het café 't Vensterke met (toevallig of niet) luiken met zandloper motief in de kleuren rood-wit. De kleuren worden hier wel precies omgekeerd gebruikt!

De Steenweg gezien vanaf de Aarle-Rixtelseweg. Rechts hoeve 'De Steenweg' ook wel 'Tolhuis' genoemd, gebouwd rond 1855. Op deze plek staan nu de Carp woningen. Richting het kanaal stonden ook nog hoeve 'De Put' en 'De Grote Schuur'. Allemaal pachtboerderijen van de familie Wesselman ⁸⁾.

paartjes aangeroepen om een gelukkig huwelijk en veel kinderen te krijgen.

Andreas is schutpatroon van Rusland en Schotland, die net als Amsterdam, Amstelveen en een aantal andere plaatsen het Andreaskruis in hun vlag en/of wapen opnamen ⁶⁾.

Onheilafwerend: In dit verband kunnen we de beschilderingen van luiken en deuren zien. Het zandlopermotief (een 19^e eeuwse benaming) is zeer waarschijnlijk voortgekomen uit het maalkruis. Het maalkruis is een onheilafwerend teken (tegen bliksem-inslag, brand, ziekten en hekserij). Om zoveel mogelijk het onheil buiten de deur te houden geloofde men in de

sterke werking van het maalkruis.

Twentse boeren brachten (al sinds de 16^e eeuw) het maalkruis vaak aan op de stiepel (midden-stutpaal) van de grote deuren. Een maalteken of stiepelteken werd in het hout gebeiteld of er op geschilderd ⁹⁾. Op oude muurankers zijn ook vaak maaltokens gekerfd.

Het gebruik van het maalteken in de wiskunde is pas vanaf de late middeleeuwen het geval. Waar dit gebruik vandaan komt is onbekend.

Kortom, men kan concluderen dat de grote hoeveelheid benamingen (maalkruis, Andreaskruis, molenijzer, stiepelteken, schuinkruis of zandloper) van dit teken duidt op een oude

Onroerend goed bezittingen van het Kasteel van Helmond ten tijde van de koop door Carel Frederik Wesselman in 1781.

- Kasteel met stallen, duiventorens, remisen, schuur en poortgebouw
- Twee windmolens (Hoogeindse en Houtse)
- Een watermolen
- De Gistelse hoeve
- De Noordse hoeve
- De Horste hoeve
- De Haagse hoeve (Hulsbosch)
- Hoeven Groot en Klein Vaarle (Nuenen-Mierlo)
- De Kameneesche hoeve (bij Binderen)
- De Kleine hoeve (Stiphout)
- Vier huizen met tuinen binnen de stad Helmond
- Zes huizen buiten de stadspoorten
- Een grote schuur aan de Steenweg ¹⁰⁾

en diverse herkomst. Het maalteken kan een vermenging van heidense en christelijke symboliek zijn. De betekenissen kunnen elkaar ook overlappen (b.v. rechtspraak - onheilafwerend; in de zin van bescherming).

Zinvolle functie wordt verfraaiing

In de 19^e eeuw wordt het ludieke, versierde element groter. De typische wisselrondjes in het midden van luiken en deuren zijn bijvoorbeeld zo'n 19^e eeuwse verfraaiing ⁴⁾. Het is te merken, dat een zinvolle functie van het luik als 'beschermer' ontbreekt. Het is een tijd van toenemende technische verworvenheid en vernieuwingen.

Na de val van Napoleon komt de neogotiek op in Groot-Brittannië

en kreeg al gauw ook navolging op het Europese vasteland ¹¹⁾. Vandaar de hernieuwde en geromantiseerde belangstelling voor alles wat met de middeleeuwen te maken heeft. Het gebruik van luiken, de heraldiek en het maalkruis hebben alle een middeleeuwse oorsprong. Denk bijvoorbeeld ook aan kasteel De Haar (van architect Cuypers) en dichterbij huis, kasteel Heeswijk, daar zijn overigens de vensters beschilderd in blauw en geel. Er werd in middeleeuwse trant gebouwd en verbouwd.

Al eerder in dit artikel konden we tot de conclusie komen dat de beschildering van de luiken en deuren in Helmond een 19^e eeuwse verfraaiing moet zijn geweest. Kunnen we de periode beter inkaderen? Op oude prenten, schilderijen en foto's van voor ± 1890 is van de beschildering in roodwit nog niets te zien. Op een oude foto van het afgebrande koetshuis en de paardenstallen zijn de deuren en luiken in een egale kleur geschilderd, waarschijnlijk donker rood of donker groen. De foto is gemaakt in juni 1893, direct na de brand. De stallen worden daarna weer opgebouwd en op foto's van rond 1900 prijken de stallen en de duiventorens in neogotische stijl met prachtige luiken en deuren in zandloper motief. Ook het poortgebouw bij het kanaal heeft eenzelfde metamorfose ondergaan.

Op diverse ansichten van de Steenweg zien de boerderijen er ook 'frisgeschilderd' uit. In 1903 wordt het bekende boswachtershuis aan de Warandelaan gebouwd. Het ziet er dus naar uit dat dit alles in een kort tijdsbestek van 1895 tot 1905 heeft plaatsgevonden. Dit is in de periode dat

Mierloseweg met rechts de Haagse hoeve (De Hulsbosch) in 1703 gekocht door de heren van Helmond ¹²⁾.

jonkheer Carel Frederik Wesselman van Helmond eigenaar van het kasteel was (1895-1918). Hij wilde waarschijnlijk de neogotische trend volgen tegen zo min mogelijk kosten. Het is bekend dat hij al in 1900 een poging heeft ondernomen om het kasteel met al haar bezittingen te verkopen ¹²⁾. Onderwijl verkoopt hij ook los landerijen en boerderijen (o.a. voor de bouw van de OLV kerk). Pas in 1920 wordt het kasteel met park aangekocht door de gemeente Helmond.

Bronnen:

- 1) www.isoluik.nl
- 2) *Antoon van der Heijden*
- 3) www.mariannesweb.nl
- 4) *Bidoc, Nederlands Openluchtmuseum Arnhem*
- 5) *Lia van Zalinge-Spooren (RHCE)*
- 6) www.bovenlichten.net
- 7) www.cuci.nl
- 8) *Historisch onderzoek naar huizen en veldnamen in De Hage, 1329-1830, Theo H. Meulendijks*
- 9) www.geocities.com/twentschgenootschap
- 10) *De Kastelen van Helmond, Nico Arts, Henk Roosenboom & Lia van Zalinge-Spooren*
- 11) www.wikipedia.org
- 12) *Geschiedenis van het Kasteel-Raadhuis en De Heren van Helmond, Jac. J.M. Heeren*

Het boswachtershuis gebouwd in 1903 (de voordeur is geschilderd met zandloper-motief).